

2. Лучко М. Децентралізація: окремі питання методики аналізу ефективності управління коштами місцевих бюджетів. *Галицький економічний вісник*. 2018. Том 55. № 2. С. 121–128.
3. Савчук І. Облік касових та фактичних видатків в бюджетних установах. Радник у сфері бюджетної бухгалтерії. 2021. URL: <https://rbb.radnyk.ua/posts/oblik-kasovyh-ta-faktychnyh-vydatkiv-v-byudzhetnyh-ustanovah/>.
4. Сисюк С.В. Проблеми здійснення аудиту ефективності використання бюджетних коштів. *Галицький економічний вісник*. 2005. № 1. С. 133-138.
5. Хорунжак Н. М. Модернізація обліку і контролю в бюджетних установах в умовах системної трансформації управління: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2014. 39 с.
6. Хорунжак Н. М. Облік в управлінні витратами бюджетних установ: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 230 с.

Оксана НЕСТЕРЕНКО

доктор економічних наук, доцент,
Харківський державний університет харчування та торгівлі
м. Харків, Україна

МІСЦЕ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО РИЗИКУ В АУДИТІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Інтегрована звітність дозволяє керівництву компанії вибудувати цілісну картину процесу створення вартості компанії, оцінити реалізацію стратегії розвитку, досягнуті результати, і, найголовніше, виявити проблемні аспекти діяльності суб'єкта господарювання і вчасно усунути або запобігти їм, оскільки наслідки впливу ризиків в бізнес-моделі найбільш повно проявляються в процесі формування інтегрованої звітності, а також на етапі прийняття за її даними рішень зацікавленими особами. Структурно інтегрований звіт повинен розкривати інформацію про ризики, які впливають на можливість створювати вартість організацією в коротко-, середньо- та довгостроковому періоді і на корпоративні механізми управління, а інтегрована облікова система повинна забезпечити оцінку можливих наслідків ризиків (загроз) та сприяти розробленню дієвих заходів для їх мінімізації в процесі аудиту.

При цьому, при формуванні інтегрованої звітності доцільно розглядати ризики з двох сторін, по-перше, це ризики, які виникають в бізнес-моделі суб'єкта господарювання та мають розкриватися в інтегрованому звіті, по-друге, це власне бухгалтерські ризики інтегрованої звітності, які повинен враховувати управлінський персонал в процесі формування та оприлюднення інтегрованої звітності. До другої групи ризиків доцільно віднести ризики недостовірного розкриття показників інтегрованого звіту за розділами, неочікуваної реакції стейкхолдерів на показники інтегрованого звіту, невчасного чи занадто розгорнутого формату подання інформації тощо.

Для розробки адекватного обліково-аналітичного інструментарію розкриття інформації про ризики бізнес-моделі та інтегрованої звітності й їх нівелювання чи мінімізації при проведенні аудиторської перевірки, доцільно провести термінологічний аналіз сутності підприємницького ризику.

Дослідження наукових літературних та нормативних джерел показало, що на сьогодні відсутнє однозначне розуміння ризику, зокрема як в підприємстві так і в обліку. Ризик, в будь-якому його прояві – це складне багатоаспектне явище, що має безліч визначень. Така ситуація пояснюється, зокрема, певним ігноруванням теорії ризиків у існуючому

національному господарському законодавстві, недостатністю науково методичних розробок з імплементації заходів з виявлення, оцінки, ідентифікації та мінімізації ризиків у реальній економічній практиці й управлінській діяльності.

В процесі досягнення суб'єктом господарювання цілей сталого розвитку особливої актуальності набуває принцип безперервності діяльності, який займає в умовах економічної кризи домінуючу позицію в системі принципів бухгалтерського обліку та інтегрованої звітності й передбачає наведення в звітності інформації про перспективи існування бізнесу в доступному для огляду майбутньому, що викликає виникнення різноманітних підприємницьких ризиків, як в поточній діяльності так і в прогностичному майбутньому. Підприємницький ризик є обов'язковим атрибутом діяльності суб'єктів господарювання в конкурентному середовищі, оскільки ринкові відносини передбачають економічну свободу, за якої вигода одних суб'єктів господарювання стає втратою для інших.

Таким чином, підприємницька діяльність – це діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання на свій ризик. Відповідне визначення наведено і в Законі України «Про підприємництво», згідно з яким підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством [1].

Як цілком справедливо зазначають американські дослідники історичного розвитку підприємницької концепції Р. Хизрич і М. Пітерс, місце ризику в теорії підприємництва – тема, за якою автори як в минулому, так і за теперішніх часів схильні до різнобічних думок [2]. І дійсно, проведені дослідження показали, що кількість праць, присвячених проблемам управління підприємницькими ризиками постійно зростає, але в сучасній науково-практичній літературі зустрічаються цілком різні розуміння терміну «підприємницький ризик», що викликає термінологічну плутанину та не сприяє розробці дієвих заходів з мінімізації чи нівелювання ризикових ситуацій. Розглянемо найбільш поширені підходи до трактування підприємницького ризику.

На думку В. Вітлінського, підприємницький ризик – це ризик, який виникає в результаті будь-яких видів діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, реалізацією їх, товарно-грошовими і фінансовими операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних і науково-технічних проектів [3]. Таке визначення дещо звужує об'єкт дослідження, оскільки в ньому не визначено події, які можуть призвести до ризику, незрозумілим є і те, що саме автор розуміє під ризиком (чи то відхилення від зазначеної мети діяльності, чи небезпеку, чи виникнення непередбачуваних ситуацій).

Більш змістовне визначення підприємницького ризику надає І.О. Доценко, яка визначає його як властивість суб'єкта підприємницької діяльності під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників переходити зі стану нормального функціонування в непередбачений стан, тобто у стан функціонування гірший, ніж планувався, при якому виникає ймовірність втрати підприємством частини своїх активів, неотримання доходів або виникнення додаткових витрат внаслідок здійснення виробничо-комерційної діяльності [4]. Проте, підхід автора пов'язує поняття підприємницького ризику з відхиленнями від зазначеної мети тільки негативного характеру. На нашу думку, підприємницька діяльність в умовах ризику хоча й може призвести до збитків чи непередбачених втрат, направлена, перш за все, на отримання додаткового доходу. Даний погляд висловлював ще Адам Сміт, характеризуючи ризик «як шанс виграти або шанс програти» [5]. Такий підхід підтримують і вітчизняні науковці Д. А. Штефаніч, П. Г. Вашків, С. Ю. Попіна, які підтверджують заємов'язок між ризиком і додатковим доходом, та визначають ризик, як «імовірність понесення фірмою втрат або одержання прибутку в процесі здійснення підприємницьких операцій у порівнянні з встановленими завданнями» [6].

Проведений термінологічний аналіз поняття «підприємницький ризик» дозволив виявити його основні характеристики, згруповані на рисунку 1. Проведене дослідження дозволяє виявити сутнісні характеристики підприємницького ризику, який виникає в бізнес-моделі суб'єкта господарювання та підлягає опису в інтегрованій звітності:

– імовірнісний характер (підприємницький ризик пов'язаний з бізнес-процесами, які здійснюються в рамках бізнес-моделі суб'єкта господарювання, а фінансові чи інші наслідки бізнес-процесів можуть коливатися в певних межах, й відповідно імовірно впливати чи не впливати на кінцевий фінансовий результат всієї господарської діяльності чи соціально-екологічні показники, які характеризують бізнес-модель);

– соціо-еколого-економічна природа (підприємницький ризик носить багатомірний характер та проявляється на всіх етапах та видах економічної діяльності, соціальних взаємовідносинах як всередині підприємства, так і з суспільством загалом, екологічних наслідках діяльності тощо);

– невизначеність результатів (підприємницький ризик завжди виникає в умовах вибору, при цьому очікуваний рівень ризику може коливатися в певному діапазоні, його наслідком може бути як негативний, так і позитивний соціо-еколого-економічний вплив на здійснення бізнес-процесів всередині бізнес-моделі суб'єкта господарювання);

– суб'єктивно-об'єктивне походження (підприємницький ризик по різному сприймається різними суб'єктами, які приймають управлінські рішення щодо здійснення одних і тих самих господарських операцій внаслідок відмінності психологічних, етичних та інших цінностей разом з об'єктивністю існування підприємницького ризику, який супроводжує практично всі види господарських операцій в бізнес моделі).

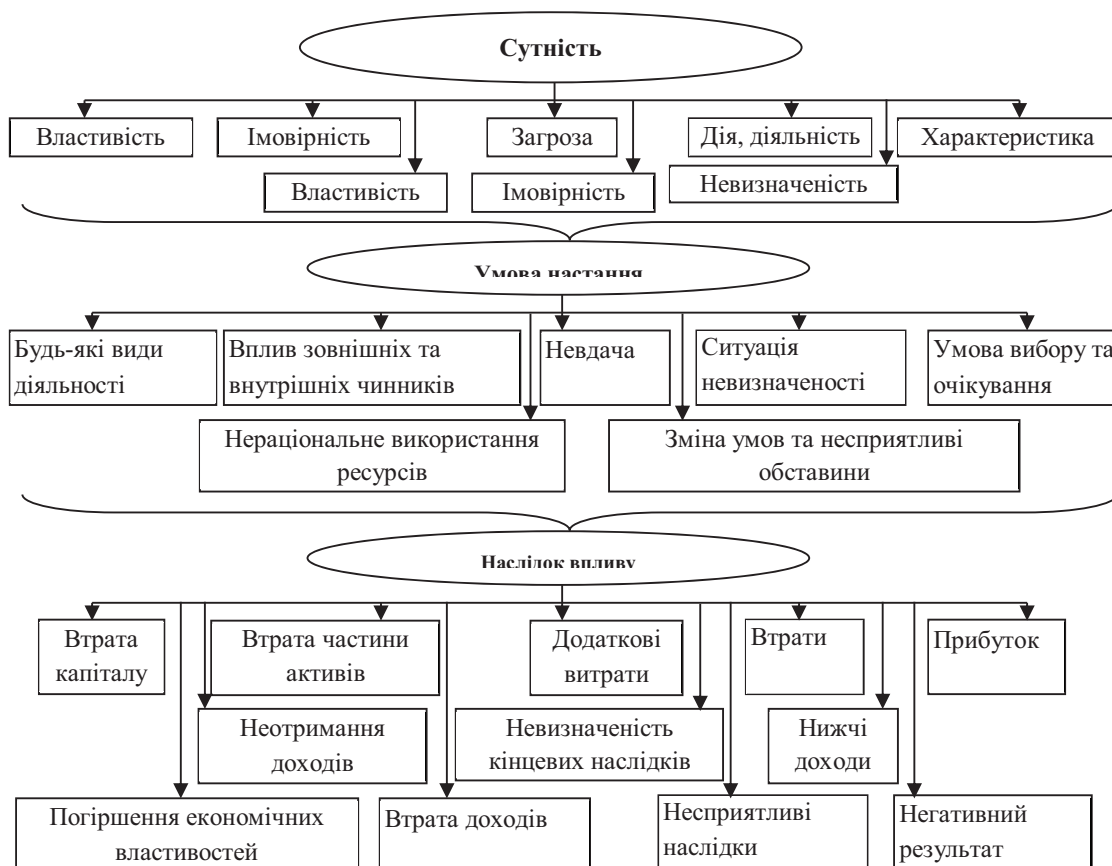

Рис. 1. Термінологічний аналіз поняття «підприємницький ризик»

Таким чином, підприємницький ризик пропонуємо визначати як об'єктивно-суб'єктивну економічну категорію, яка характеризує імовірність виникнення негативних чи позитивних наслідків соціо-еколого-економічної діяльності в рамках реалізації бізнес-моделі суб'єкта господарювання в ситуації невизначеності.

Список використаних джерел

1. Про підприємництво: Закон України [№ 698-ХІІ від 07.02.1991 р.]. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12/card2#Card>.
2. Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство, или Как завести собственное дело и добиться успеха: Вып. I. Предприниматель и предпринимательство ; пер. с англ., общ. ред. В.С. Загашвили. М.: Прогресс, 1992. 160 с.
3. Вітлінський В. В., Верченко П. І., Сігал А. В., Наконечний Я. С. Економічні ризики: ігрові моделі: навч. посібник. К.: КНЕУ. 2002. 446 с.
4. Доценко І. О. Систематизація класифікаційних ознак підприємницького ризику. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2011. № 4. С. 83–91.
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатств народов. Книга первая. Москва: Издание «Ось – 89», 1997. 256 с.
6. Штефаніч Д. А., Вашків П. Г., Попіна С. Ю. Підприємницький ризик: суть, оцінка та шляхи попередження. Тернопіль: СМП «Астон», 1995. 129 с.

Інна СИСОЄВА

кандидат економічних наук, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Західноукраїнського національного університету,

м. Вінниця, Україна

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПАНІЙ У КРАЇНАХ ЄС

Специфіка організації аудиторської діяльності в різних країнах світу визначається ступенем державного втручання та контролю суб'єктів аудиту. Слід зазначити, що нормативно-правовими актами всіх країн ЄС вже встановлено поділ підприємств на групи за розміром. Розгляд прийнятих у світі та у ЄС підходів дозволяє виділити існування двох принципово різних концепцій організації та регулювання аудиторської діяльності: державну і професійну. Виходячи з цього у європейській практиці успішно функціонують декілька моделей: державне регулювання, саморегулювання професії та змішана форма.

У таблиці 1 згруповано категорії компаній та груп країн-членів ЄС, що відповідають певним критеріям.

Визначення малих, середніх і великих підприємств та розмежування між ними встановлюють, виходячи з підсумку балансового звіту, чистого обороту і середньої кількості працівників протягом фінансового року, оскільки ці критерії, як правило, гарантують отримання об'єктивних даних про розмір підприємства [7].

Однак, якщо материнська компанія не складає консолідовану фінансову звітність для групи, держави-члени ЄС можуть на власний розсуд вживати необхідні заходи, які б вимагали класифікувати таке підприємство як більше за розміром підприємство, визначаючи його розмір і остаточну категорію на консолідованій або сукупній основі.